

textos posteriors però es triga encara bastant a assolir el nivell mitjà actual. — ² No ho confonguem amb el mal ús, amb raó blasmat, d'alguns (sobretot periodístic), «vaig servir-me d'alre amic meu ---», «vaig fer-ho amb alre motiu (de tal o tal cosa).» — ³ Cf. Rohlfs, *Le Gascon*, 130, i els meus treballs aranesos. En el Cartulari d'Ossau *un aute*, p. ex. en doc. de 1277 (A52.7, a rectificar així en l'ed. Tucoo segons el facsímil, lín. 28). — ⁴ De fet en l'*Antologia Poètica* de Marian Aguiló publ. el 1950 s'ha imprès en una poesia de c. 1850 «se sap que tavernejava / totes les nits fins *alta* hora», p. 100. Però ¿no hi ha errada d'impressió? I si això és popular a Mallorca, fóra prova de pes, però llavors és estrany que Moll no se'n faci eco en aquella nota. — ⁵ Les formes amb -o (creades ocasionalment en casos en què importava molt evitar ambigüitats femenines, i que per això més tard transcendirien del mer ús individual) se sentien encara bastant pels anys 1910-20 en un to molt familiar i en cercles íntims: ²⁰ PCoromines se'n servia quasi sempre en la correspondència familiar dels anys 96-06, i fins i tot usa *altro* en el seu primer llibre (*Presons*, p. 128). Llavors ja ben aviat això va eixir del llenguatge respectable i avui ja no se sent ni en la conversa més ²⁵ planera o deixada. En *nosaltros*, *vosaltros* (-atros) tingué molta més extensió i ha presentat molta més persistència (perquè amb pronoms personals la distinció dels sexes fa sovint falta per entendre's o té força aplicació tàctica). Però s'han donat tantes ³⁰ dades sobre les infinites variants vulgars i dialectals d'aquests pronoms (*naltros*, *noltros*, *natros*, etc.) que és inútil tornar-hi. — ⁶ De la part del terme de Montferri que es troba més enllà del Gaià sembla un ús vell i estereotipat dir-ne *l'altro bánd* (1955); ³⁵ dubto que això es pronunciés així parlant del Llobregat, la Tordera, etc. — ⁷ Loc. que, com hem vist, hi té el sentit de 'l'endemà', tal com en diversos parlars transpirinencs. Mentre que en el dialecte central això significa precisament 'fa pocs dies'. — ⁴⁰ ⁸ Sens dubte l'ús s'amplia com més avancem cap al Nord: «un dia, lo lion *an d'altres* animals / deia ---», Saïset, *Catalanades*, p. 129. — ⁹ A Espanya sabem que va persistir més que enlloc no sols el neutre *alid* sinó fins el masculí *alis* que ací ⁴⁵ es documenta encara en inscripcions cristianes (Carnoy, *Le Latin d'Espagne*, 2.ª ed.; *KJRPb*, xi, i, 85). — ¹⁰ Ja en textos clàssics com el *Castiagilós* (v. 388) i Raimbaut d'Aurenga (*PSW*). Brunel, *Les plus anc. chartes en l. prov.* en dóna 5 exemples en ⁵⁰ docs. del Roergue del S. XII; i aquest en un de Lodeva de 1185: «meten en pcinnora --- tots los frugz --- que d'aquest forn e d'aquest box sobreidg issirau, o de caza o d'alre» (p. 207). És també freqüent en els dos grans romans de mj. S. XIII: ⁵⁵ «—D'aver e d'omes e d'onor / del tot vos don la seinoria. / —Domna, vós vuel que siats mia, / mais ja *ren* del *alre* non voil», *Jaufré*, v. 7955. «L'ostes non sap *alre* qué dire, / mas de joi comenset a rire», *Flamenca*, v. 3083. — ¹¹ Alart en ⁶⁰

dóna en el seu *InuLC* exemples ross. de 1306, 1376, 1380, 1383, 1409. «De venema e de tot *l'alre*», Besora de Cardener, a. 1369 (*BCEC*, 1909, p. 300). «La ànima roman axí sadola del sentiment del Senyor que neguna altra cosa no vol ne desiga, ans lavors li és mort *alre* haver ne *alre* possehir, lavors cessen en ella tots altres desigs e goigs», Eiximenis, *Dones*, cap. 373 (A254r2). «Pots usar de la mia vista: car *l'alre* que demanes, ab negunes pregàries no-u pories acabar», A. el Capellà, *De Amore*, p. 46. «Axí del colomer com de tot *l'alre*, et dix que no-y sabia res», doc. de Segarra a. 1396 (Guardialada, *BABL* x, 415). «Lo render no pren *alre* sinó los dits delmes», a. 1518, *Spill* de Castellbò, 50v. — ¹² El mateix Moll ens dóna una mostra del seu ús, en la loc. *com alre no*, que sens dubte vol dir 'si res més no': «aquestes objecions --- serveixen, *com-alre-no*, per augmentar la nostra cautela i prudència en les afirmacions» (*BDLC* xv, 76). — ¹³ D'aquella comarca tinc apuntat: «tal i tal i tal lloc és d'ací, *l'alfra* és de Bassella», a Ugern, 1957. De Cerdanya jo només ho tinc sentit a l'Alta Cerdanya: «*l'alfra* és d'Ur» (en aquest poble), «tot *l'alfra* és del Punxó» a Portè; a Bolquera, això mateix, si bé dient *lu alfra* (1959); però Volart parla de Cerdanya espanyola. Amb la seva loc. *fer alre* 'fer cas' comparem it. *non farne altro* «non pensarci più» (Petrocchi, II, 80, col. 2 fi). Potser és evolució d'un ús semblant a aquest el que veig en un passatge de St. Vicent Ferrer: els bandits del desert, en veure-hi Jesús, el saluden sense dir-li res, i ell els pregunta «Voleu *alre*, hòmens? — No, sinó que no anam per acèn», volum Harrison, 92r2; però també hi ha l'acc. més coneguda: quan el dimoni tempta Jesús en el desert i Jesús l'eludeix: «quan --- no l'havie pogut vençre, tantost pensà *alre* e —diu lo evangelista— *assumpsit eum diabolum usque deorsum*», 93r31. — ¹⁴ «Si reemplaçà pas per d'aure», «ai ben *aure* a faire», Alibert, *Gram. Occitane* I, 86. — ¹⁵ *TdF aure*, amb exs. de dos poetes fills d'Ais; com veurem, el mateix Mistral se'n serveix a cada pas en la seva èpica. — ¹⁶ El cas és que el seu original de l'*Atlàntida* de 1877 portava: «Qui en terra us ha posades, per sempre vos hi deixa / --- / no vullau saber *alre* de mon amor, poncelles, / anau al cel a obrir-vos abans d'entendre 'l món», v. 30a, i així arribà a imprimir-se en la 1.ª ed. (1877), però ja l'ed. «definitiva», de 1878, ho té canviat en *no vullau saber alre*. Això ni tan sols és català (caldría almenys *saber altra cosa*, o *saber més*, que és com ho havia escrit ell en el bosqueig de 1867). L'esmena no és d'ell, doncs, sinó d'un barroer censor florallesc. Però des de llavors Mn. Cinto es degué decidir a no tornar a provar d'usar-ho. — ¹⁷ Podríem ampliar la prova fins a l'infinit: «à lonch temps que la ocupació de la Vayll d'Aran és feta, e encare que del cardenal poria *alre* esdevenir, lo fet poria pendre molt gran alongament», doc. de 1312 (Reglà, *La V. d'Aran* Ss. XIII-XIV, p. 291); «pus que hom ha lexats pec-